

Sagor och anekdoter (*setsuwa*-litteratur)

Pagen som åt upp sirapen

Det var en gång en snål präst i ett bergstempel. Han tillverkade sirap men delade inte med sig till någon. Han hade den på en hylla och höll den under sträng uppsikt. Bland dem som inte fick smaka fanns en page. Prästen sa att man dog av sirapen men pagen ville gärna smaka, så när prästen var ute på resa tog han ner krukan med sirap, men så spillde han och fick sirap på ärmarna och i håret. Han hade så gärna velat smaka på sirapen så länge, så han tog ett par stora slevar, och sedan krossade han krukan med prästens älskade sirap mot en droppsten.

När prästen kom tillbaka grät pagen en strid ström av tårar. ”Vad gråter du för?” frågade prästen. ”Jag råkade krossa din kruka mot en droppsten, och då fylldes jag av ånger och började fundera över vilket straff som skulle passa mig bäst. Jag kom fram till att jag inte förtjänade att leva längre, så då tog jag en hel slev av den där sirapen som du sa att man dör av, men inte dog jag av det inte. Så tog jag ett par slevar till, men jag dog inte då heller. Till sist smetade jag sirap på ärmarna och i håret, men jag är inte död än.” Sirapen var slut och krukan var förstörd. Den snåle prästen förstod inte hur det hängde ihop. Det var en mycket listig page. Mot sådan list står sig bildade män också slätt.

Ur *Shasekishu* 8:11 (Muju Ichien, 1283)

Denna berättelse följs i källtexten av ytterligare en berättelse under samma kapitelrubrik.

När Chuang zi flydde från djuren

Det var en gång en man i Kina som hette Chuang zi. Han var klok och besatt stor visdom.

En gång var han ute på vandring och kom till ett träsk där han såg en häger stå och spana efter något. Chuang zi bestämde sig för att smyga fram och fånga den. Han tog sin stav, men hägern flydde inte trots att han närmade sig. Chuang zi tyckte att detta var märkligt, och när han kom närmare såg han att hägern skulle fånga en tigerräka. Då förstod han att hägern inte visste att han tänkte anfalla den. Sedan tittade han på tigerräkan och såg att inte heller den försökte fly. Den skulle sluka en liten insekt och visste inte att hägern tittade på den.

Då släppte Chuang zi sin stav och sprang därifrån. ”Varken hägern eller tigerräkan vet att de kommer att bli anfallna – de tänker bara på vad de ska fånga själva” tänkte han. ”Tänk om något som är större än jag anfaller mig när jag ska fånga hägern. Det är bäst att fly.” Han sprang därifrån. Detta var klokt – så borde fler göra.

En annan gång satt Chuang zi och såg på vattnet tillsammans med sin hustru, och då fick de se en stor fisk som lekte på ytan. ”Den där fisken måste vara mycket glad”, sa hustrun, ”titta som den leker!” Då svarade Chuang zi: ”Hur kan du veta vad fisken tänker?” ”Hur kan du veta att jag inte vet vad fisken tänker?” svarade hustrun. Då sa Chuang zi: ”Eftersom jag inte är en fisk så kan jag inte veta vad fisken tänker. Eftersom du inte är jag så kan du inte veta vad jag tänker.” Detta var vist talat. Vi kan inte veta vad någon annan tänker – inte ens de som står oss närmast.

Därför har det sagts att också Chuang zis hustru var klok och besatt stor visdom.

Konjaku monogatari 10:13 (okänd författare, 1100-tal)

Berättelserna går tillbaka på det kinesiska verket *Chuang zi* (300-tal f.Kr.).

Hou Ku hindrar sin fader från att vanära sin fader

En gång i Kina fanns en man som hette Hou Ku. Han kom från kungariket Chu.

Hou Kus far visade ingen aktning för sin egen far och förbannade hela tiden att denne aldrig dog. Därför byggde Hou Kus far en palankin och satte sin far i den. Han och Hou Ku bar palankinen djupt in i bergen. Där satte de ner den och återvände hem.

Sedan gick Hou Ku tillbaka och hämtade hem palankinen igen. Det fick hans far se. ”Varför har du tagit hit den där palankinen igen?” frågade han. Då svarade Hou Ku: ”Jag har lärt mig att man ska bära upp sina gamla föräldrar i bergen med palankin och lämna dem där, så när min far blir gammal ska jag sätta honom i palankinen och lämna honom i bergen. Hellre det än att göra en ny palankin.”

Då trodde Hou Kus far att Hou Ku verkligen tänkte lämna honom i bergen när han blev gammal. Han blev mycket rädd och hämtade genast hem sin far och behandlade honom med respekt. Detta var helt enligt Hou Kus plan.

Därför har hela världen prisat Hou Ku. Den som hjälper och tar hand om sin far, honom kan man kalla vis.

Konjaku monogatari 9:45 (okänd författare, 1100-tal)

Ett lysande domslut

Det sägs att det fanns ett fattigt par som levde på att sälja riskakor i Tangdynastins Kina. Mannen stod och sålde vid vägkanten, och en dag hittade han en påse som någon hade tappat. Inuti låg sex dyrbara silvermynt, så han tog påsen med sig hem. Hans fru var ärlig och kände inget begär efter rikedom. ”Vi lever på vår handel så vi behöver inte det där”, sa hon. Tänk på pengarnas ägare, vad han måste sörja över att ha blivit av med dem! Det är mycket beklagligt – leta reda på honom och lämna tillbaka pengarna!” ”Naturligtvis”, sa mannen. Efter att ha letat länge och väl dök en man upp som sade sig vara pengarnas ägare. Han fick pengarna och blev mycket glad och sa att det fattiga paret skulle få tre av mynten, men just som han skulle dela upp mynten ändrade han sig. För att ställa till besvär sa han: ”Detta var högst besynnerligt – jag hade sju mynt i påsen men nu är det bara sex. Har du gömt ett av dem för mig?” ”Nej då, det var sex mynt från början”, svarade mannen som hittat pengarna, och så tog han målet till provinsguvernören.

Provinsguvernören var mycket skarpsinnig, och även om han insåg att pengarnas ägare for med osanning medan den som hittat pengarna verkade uppriktig förstod han fortfarande inte vad som hade hänt. Han kallade dit hustrun för att hon skulle redogöra för händelserna i detalj ur sin egen synvinkel. Hennes redogörelse avvek inte det minsta från mannens. Provinsguvernören förstod att kvinnan var uppriktig och blev övertygad om att pengarnas ägare for med osanning, och därför utfärdade han följande dom: ”I det här målet finns inga definitiva bevis, så det är svårt att avgöra vad som är sanning. Det verkar som att båda parter är uppriktiga. Mannens och hustruns ord skiljer sig inte från varandra, och pengarnas ägare tycks tala uppriktigt – det riktiga är att leta efter de sju silvermynten och ge tillbaka dem till honom när vi hittar dem. Det här är sex mynt, så de måste tillhöra någon annan”, och därför fick det fattiga paret mynten. Under Songdynastin blev detta vida känt som ett lysande domslut.

Shasekishu 9:3 (1283)

Den gamle bambuhuggaren som tog hand om en flicka

Det var en gång en gammal man. Han levde på att hugga bambu och fläta korgar som han sedan sålde. En gång när han var ute i bambusnåren och högg bambu för att fläta korgar såg han en stråle lysa, och i en knuta på en bambustjälk satt en flicka som var tre sun hög.

”Tänka sig – efter alla dessa år då jag har huggit bambu!” tänkte mannen i glädje. Han tog den lilla flickan i ena handen och bambun i den andra, och så berättade han för sin hustru att han hittat henne i knutan på en bambustjälk. Hustrun blev mycket glad. Först hade de flickan i en korg och tog hand om henne, och efter drygt tre månader var hon stor som andra flickor. När hon växt till sig fick hon en skönhet som inte var av denna världen, och eftersom de trodde att hon inte var en vanlig människa pysslade de om henne mycket, och så spred sig ryktet om henne vitt och brett över världen.

Mannen fortsatte att gå till bambusnåren och hugga bambu. Nu hittade han guld i stjälkarna och han blev mycket rik. Han byggde ett palats i flera våningar, fyllde sina förråd med alla möjliga slags rikedomar och skaffade många tjänare. Sedan han fått flickan hade han allting i överflöd. Därför kände hans omtanke om henne inga gränser.

Efter ett tag började adelsmännen fria till henne. Hon lyssnade aldrig på dem, och därför ansträngde de sig för att få henne att tala. Då befallde hon den ene: ”Hämta hit åskan från himlen så ska jag träffa dig.” Till nästa friare sa hon: ”Plocka en udumbara-blomma så ska jag träffa dig.” Till den tredje sa hon: ”Det ska finnas en trumma som låter utan att man slår på den. Hämta den så jag får lyssna till den.” Eftersom ingen av dem fick träffa henne var de som besatta av tanken på hennes, som det berättades, oförlikneliga skönhet. De kunde knappt härda ut när de tänkte på henne. Sedan de frågat ut dem som kände till gamla tider om hennes önskningar valde vissa att bege de sig till sjöss och andra att lämna det världsliga för att bege sig till bergen och söka det hon hade bett om, men antingen dog de eller så kom de aldrig tillbaka.

Då fick kejsaren höra talas om henne. ”Det sägs att hennes skönhet är utan like”, tänkte han. ”Jag ska bege mig dit, och om det är sant vad man säger ska jag göra henne till drottning.” Han tog med sina ministrar och ämbetsmän till bambuhuggaren. Bambuhuggarens hus var ståtligt som ett kungaslott, och han kallade ut flickan. Kejsaren fann att hon verkligen saknade like i denna värld och tänkte i glädje: ”Det verkar som om ingen annan fått komma henne nära eftersom hon vill bli drottning.” ”Följ med mig hem så ska jag göra dig till drottning”, sa han, men hon svarade: ”Det vore mig en ousäglig glädje att bli din hustru, men jag är inte en människa.”

”Men vad är du då?” frågade kejsaren. ”En gud eller en demon?” ”Ingetdera”, svarade hon. ”Men det ska komma ner varelser från himlen och hämta mig, och du kommer snart tvingas lämna tillbaka mig.” ”Vad är det hon säger – det ska aldrig få hända!” tänkte kejsaren. ”Det kommer jag att vägra!” Men efter bara en kort tid kom stora skaror ner från himlen med en bärstol. De lyfte upp flickan i bärstolen och flög upp till himlen igen. Varelserna som hämtade henne liknade inte människorna i denna värld.

”Detta var sannerligen inte en vanlig människa”, tänkte kejsaren och återvände till sitt palats. Hennes utseende och sätt var så oförlikneliga att han inte kunde sluta tänka på henne, men alla hans tankar var förgäves.

Vi vet inte vem flickan var. Och varför blev hon bambuhuggarens dotter? Allt förblir höljt i dunkel för oss. Så har denna sällsamma berättelse förts vidare.

Konjaku monogatari 31:33 (okänd författare, 1100-tal)

Denna berättelse finns i flera varianter – mest känt är förmodligen den mer omfattande *Taketori monogatari* från 900-talet. Berättelsen finns i många senare bearbetningar, t.ex. Studio Ghiblis film *Kaguya-hime no monogatari* (”Sagan om prinsessan Kaguya”).

Tre sun är ungefär nio centimeter.

Udumbara-blomman ska enligt legenden bara blomma en gång vart tretusende år. Att plocka en sådan blomma är alltså lika omöjligt som de övriga prövningar flickan lägger på sina friare.